

Tom 27/2018, ss. 7-21
ISSN 1644-888X
e-ISSN 2449-7975
DOI: 10.19251/ne/2018.27(1)
www.ne.pwspzlock.pl

Anna Skowronek-Mielczarek

Szkoła Główna Handlowa w Warszawie

INWESTYCJE MAŁYCH I ŚREDNICH PRZEDSIĘBIORSTW W WARUNKACH ZRÓWNOWAŻONEGO ROZWOJU

**INVESTMENTS OF SMALL AND MEDIUM-SIZED ENTERPRISES
IN CONDITIONS OF SUSTAINABLE DEVELOPMENT**

Streszczenie

W artykule skoncentrowano uwagę na rodzajach inwestycji i ich efektach uzyskiwanych w małych i średnich przedsiębiorstwach w kontekście zrównoważonego rozwoju. Celem artykułu jest zaprezentowanie wyników badań empirycznych w tym obszarze, zrealizowanych wśród małych i średnich przedsiębiorstw, stąd też ma on charakter badawczy. Prowadzenie działalności inwestycyjnej przez przedsiębiorstwo to wynik realizacji jego strategii rozwoju, to niezbędny warunek utrzymania się na rynku czy też powiększenia potencjału. Badania empiryczne przeprowadzone w 2016 r., w grupie

Summary

The article focuses on types of investments and their effects in small and medium-sized enterprises in the context of sustainable development. The aim of the article is to present the results of empirical research in this area, carried out among small and medium-sized enterprises, which decide on the scientific nature of the article. An investment activity of an enterprise is the result of implementing its development strategy, it is an indispensable condition for staying on the market or increasing its potential. The empirical study conducted in 2016 in a group of 153 small and medium-sized

153 małych i średnich przedsiębiorstw potwierdzają, iż ich aktywność inwestycyjna jest w zasadzie procesem ciągłym, a przy tym dającym określone korzyści, nie tylko ekonomiczne.

Słowa kluczowe: małe i średnie przedsiębiorstwa, inwestycje, rodzaje inwestycji, korzyści

enterprises confirm that their investment activity is essentially a continuous process and at the same time giving certain benefits, not only of economic type.

Key words: small and medium enterprises, investments, types of investments, benefits

1. Wprowadzenie

Źródłem sukcesu przedsiębiorstwa jest między innymi, jakość zarządzania jego zasobami finansowymi, ich strukturą, stosowanymi rodzajami, kosztami ich pozyskania, rodzajami ich alokacji, efektami inwestycyjnymi itp. Decyzje w obszarze zasobów finansowych spełniają kluczową rolę w zarządzaniu każdym przedsiębiorstwem. Wymagają ustalenia poziomu równowagi między zastosowanymi źródłami kapitału własnego i obcego, czy źródłami długoterminowymi czy krótkoterminowymi. Wywołują potrzebę ustalenia poziomu oczekiwanych i akceptowalnych korzyści osiągniętych przez dawców kapitałów, a z drugiej zaś strony towarzyszącego procesom biznesowym poziomu ryzyka. Decyzje w obszarze zasobów finansowych obejmują również określenie sposobów wydatkowania zgromadzonych kapitałów, metod weryfikowania opłacalnych projektów inwestycyjnych. Z tego też względu wpisują się w kontekst ekonomiczny zarządzania przedsiębiorstwem.

Ale współczesne zarządzanie finansami przedsiębiorstwa wymaga także, by decyzjom w tym obszarze towarzyszył także aspekt społeczny, jak i ekologiczny. Szczególnie po fali kryzysu finansowo - gospodarczego z lat 2008-2009 zaczęto zwracać uwagę na konieczność uwzględniana w decyzjach finansowych nie tylko oczekiwań właścicieli przedsiębiorstwa, ale również szerszego kręgu interesariuszy. Wśród konsumentów, ale i potencjalnych inwestorów wzrosła świadomość istotności społecznie odpowiedzialnych inwestycji (Socially Responsible Investment), które wywołują konieczność uwzględniania w procesie inwestycyjnym przedsiębiorstwa nie tylko kryteriów ekonomicznych, lecz również wartości etycznych, społecznych, ekologicznych oraz budowania dialogu z interesariuszami [Sparkes, 2002, s. 22-26]. Dlatego też, celem niniejszego artykułu jest zaprezentowanie wyników badań empirycznych dotyczących zmian w procesach zarządzania zasobami finansowymi w małych i średnich przedsiębiorstwach (MSP) w warunkach

zrównoważonego rozwoju, a szczególnie zmian zachodzących w obszarze procesów inwestycyjnych.

2. Istota inwestycji w małych i średnich przedsiębiorstwach

Priorytetowym celem w działalności każdego podmiotu gospodarczego jest maksymalizacja dochodów jego właścicieli, co powinno skutkować zwiększeniem wartości rynkowej przedsiębiorstwa. Osiągnięcie sukcesu na tym polu wymaga poszukiwania najlepszych sposobów pomnażania zgromadzonego kapitału, osiągania satysfakcjonującego poziomu zwrotu z zainwestowanych środków finansowych. Jednym z nich jest inwestowanie.

Inwestycje są potrzebne każdemu przedsiębiorstwu, ale w warunkach nasyconego rynku, ostrej i ciągle rozwijającej się konkurencji, wybór właściwego projektu inwestycyjnego nie stanowi łatwej decyzji. Pojawiają się w tym zakresie trudne i zasadnicze pytania: w jakie przedsięwzięcia ulokować zgromadzony kapitał? Jakie rodzaje inwestycji mogą zapewnić największe dochody? Jak duży wolumen kapitału trzeba zainwestować, by osiągnąć cele zakładane w strategiach przedsiębiorstwa? Jakie przedsięwzięcia inwestycyjne stwarzają największe ryzyko porażki i jak, w związku z tym zabezpieczyć się przed ewentualnymi stratami? Tworzenie programu inwestycyjnego przedsiębiorstwa powinno, zatem opierać się na realizacji działań, które w efekcie będą sprzyjać:

- zachowaniu lub wzmocnieniu pozycji przedsiębiorstwa na rynku poprzez nowe produkty, technologie, rozszerzanie zasięgu działania, zdobycie nowych grup klientów,
- utrzymaniu się przedsiębiorstwa w strefach zysku, ciągłemu ich poszukiwaniu oraz przemieszczaniu się do nich (migracja wartości między sektorami i podążanie za nią),
- uzyskaniu nadwyżki finansowej w długim horyzoncie czasowym, a więc rosnącej przewagi przychodów nad kosztami, co pozwala osiągnąć określony poziom stopy zwrotu na zainwestowanych kapitałach, a także spłacać zaciągnięte długi,
- powiększaniu zasobów (akumulacji zasobów) oraz wartości rynkowej przedsiębiorstwa, co pomnoży korzyści właścicieli, czy też innych grup interesariuszy.

Efektami procesów inwestycyjnych mogą być: wzrost zysku, cash - flow, rozszerzenie produkcji, modernizacja technologii, wzrost udziału na rynku, przyrost wartości firmy, poziomu konkurencyjności, lub też inne efekty, np.

efekty społeczne, środowiskowe, związane z ochroną środowiska naturalnego [Janik, 2014]. Stąd tak ważne jest odpowiednie przygotowanie się do inwestycji, zbadanie jej opłacalności, oszacowanie ryzyka jej niepowodzenia, a także ustalenia jej powiązania ze strategią całego przedsiębiorstwa [Mielczarz, Paszczyk, 2013].

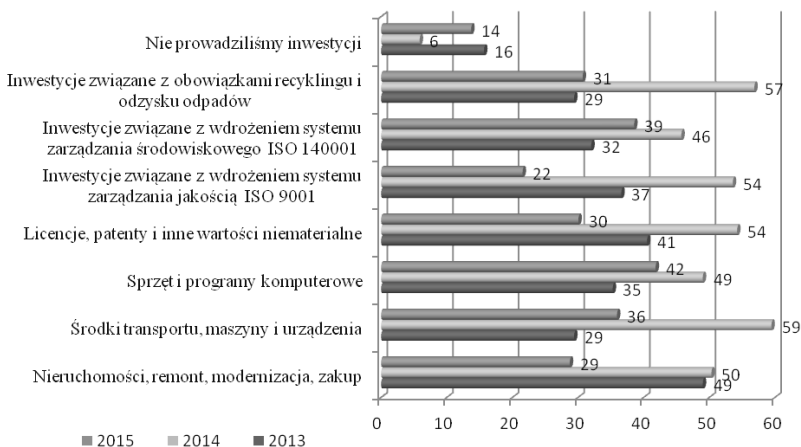
W sferze praktycznej działalności małych i średnich przedsiębiorstw można wyróżnić dwa rodzaje inwestycji: inwestycje rzeczowe oraz inwestycje finansowe, które stanowią przejaw odmiennego podejścia do strategii rozwoju przedsiębiorstwa. Inwestycje rzeczowe są odzwierciedleniem strategii skoncentrowanych na rozwoju wewnętrznym, a więc stopniowo, ewolucyjnie, zwiększających potencjał przedsiębiorstwa, jego zasoby, jego udział w rynku, jego ofertę produktowo-usługową, itp. Natomiast inwestycje finansowe są odzwierciedleniem strategii skoncentrowanych na rozwoju zewnętrznym, który umożliwia przedsiębiorstwu skokowe osiągnięcie przyrostu potencjału, jego zasobów, udziałów w rynku poprzez wykorzystanie w tym zakresie specyficznych okazji rynkowych (np. zakup udziałów w już funkcjonującym podmiocie, przejęcie innego przedsiębiorstwa, połączenie się z innym podmiotem gospodarczym, itp.). Część inwestycji dokonywana w aktywa trwałe może mieć charakter inwestycji związanych z wdrażaniem wymogów prawnych dotyczących ochrony środowiska [Leśniak – Łebkowska, 2011, s. 82]. Jest to szczególnie istotny rodzaj inwestycji dla przedsiębiorstw przemysłowych oraz handlowych, które zobligowane są do obliczania poziomu korzystania ze środowiska oraz obliczania opłat za korzystanie ze środowiska, czy podnoszenia poziomu swej efektywności energetycznej. Z kolei inwestycje finansowe mogą być podstawą podejmowania współdziałania podmiotów gospodarczych w różnych układach i konfiguracjach rynkowych, tworzenia wspólnych przedsięwzięć czy nowych organizacji. Małe i średnie przedsiębiorstwa mogą w ten sposób szybciej się rozwijać, wzmacniać poziom swojej konkurencyjności, a także osiągać wymierne efekty synergiczne, np. w postaci zwiększania osiąganych przychodów, rozłożenia ryzyka inwestycyjnego na wiele podmiotów.

Przedstawione syntetycznie podstawowe kryteria klasyfikacyjne inwestycji przedsiębiorstw pozwalają zrozumieć, jak szeroki wachlarz różnorodnych form inwestowania może wystąpić w prawie każdym przedsiębiorstwie i jak ważny jest to problem decyzyjny.

3. Rodzaje inwestycji w badanych przedsiębiorstwach jako wyznacznik ich rozwoju

Autorka niniejszego artykułu uczestniczyła w 2016 w badaniach, których celem była identyfikacja wpływu koncepcji zrównoważonego rozwoju na procesy zarządzania małymi i średnimi przedsiębiorstwami¹. Badanie empiryczne zrealizowano w grupie 153 małych i średnich przedsiębiorstw, prowadzących swoją działalność na terytorium Polski². Badanie to realizowano metodą telefonicznych wywiadów bezpośrednich (CATI) z właścicielami lub kadrą zarządzającą z badanych przedsiębiorstw. Warto podkreślić, iż wyniki uzyskane w trakcie badań, mają raczej charakter sondażowy, niż reprezentatywny dla całej populacji małych i średnich przedsiębiorstw w Polsce. Obrazują jednak w określony sposób związku zrównoważonego rozwoju z praktyką zarządzania małymi i średnimi przedsiębiorstwami.

W zrealizowanych badaniach empirycznych jednym z ich obszarów było rozpoznanie, jakie rodzaje inwestycji zrealizowały w ostatnich latach badane przedsiębiorstwa. Uzyskane odpowiedzi w tym zakresie zaprezentowano na rysunku 1.

Rysunek 1. Rodzaje inwestycji zrealizowanych w badanych przedsiębiorstwach, w %

Źródło: badania empiryczne Instytutu Zarządzania SGH 2016, n = 153

¹ Projekt badawczy Kolegium Zarządzania i Finansów, Szkoły Głównej Handlowej w Warszawie.

² Populację badawczą stanowiły przedsiębiorstwa, których strukturę ustalono według następujących zmiennych: wielkości zatrudnienia – przedsiębiorstwa o zatrudnieniu 10-49 osób 50% próby badawczej oraz o zatrudnieniu 50-249 osób 50%. Drugim kryterium celowego doboru był rodzaj działalności badanych podmiotów, i tu przyjęty rozkład był następujący: przedsiębiorstwa produkcyjne - 50% liczebności próby, a przedsiębiorstwa handlowe i usługowe stanowiły po 25%.

Jak wynika z uzyskanych odpowiedzi, to w 2014 roku badane przedsiębiorstwa prowadziły najwięcej projektów inwestycyjnych, najmniej było też firm, które w ogóle nie prowadziły inwestycji. Jest to w określony sposób zbieżne z aktywnością badanych przedsiębiorstw w zakresie pozyskiwania różnorodnych źródeł finansowania. W zakresie prowadzenia inwestycji w 2015 roku spadła częstotliwość wskazań respondentów.

W 2013 roku badane przedsiębiorstwa najczęściej inwestowały w nieruchomości, ich zakup, modernizację. Na drugim miejscu pod względem częstotliwości wskazań (41%) znalazły się zakupy licencji, patentów i innych wartości niematerialnych. To dość zaskakujące wskazanie, zważywszy, że respondentami były małe i średnie przedsiębiorstwa, które raczej nie są traktowane, jako aktywni inwestorzy w te grupy zakupów inwestycyjnych. Częściej przypisuje się tego typu inwestycje do dużych przedsiębiorstw, które mają środki finansowe na ich nabywanie. Na trzecim miejscu znalazły się inwestycje związane z wdrażaniem systemu zarządzania jakością ISO 9001 – 37% odpowiedzi. To bardzo pozytywny sygnał, ponieważ świadczy o rosnącym znaczeniu jakości i jej doskonalenia w działalności przedsiębiorstw. Na kolejnym miejscu wskazano inwestycje w sprzęt i programy komputerowe – 35% wskazań. Fakt ten nie dziwi, bowiem przy szybkim postępie technologicznym w zakresie technologii informacyjno-komunikacyjnych, inwestycje tego typu, to w zasadzie konieczność w funkcjonowaniu każdego przedsiębiorstwa. Kolejno wskazano na inwestycje związane z wdrożeniem systemu zarządzania środowiskowego ISO 14001 – 32% wskazań. To również bardzo pozytywny przejaw działalności inwestycyjnej badanych przedsiębiorstw, świadczy o rosnącym znaczeniu konieczności uwzględniania w prowadzeniu biznesu aspektów środowiskowych, związanych z ochroną środowiska. Ponad 29% respondentów prowadziło również inwestycje związane z recyklingiem i odzyskiem odpadów, co mogło odzwierciedlać konieczność dopasowania działalności przedsiębiorstwa do regulacji prawnych w tym zakresie.

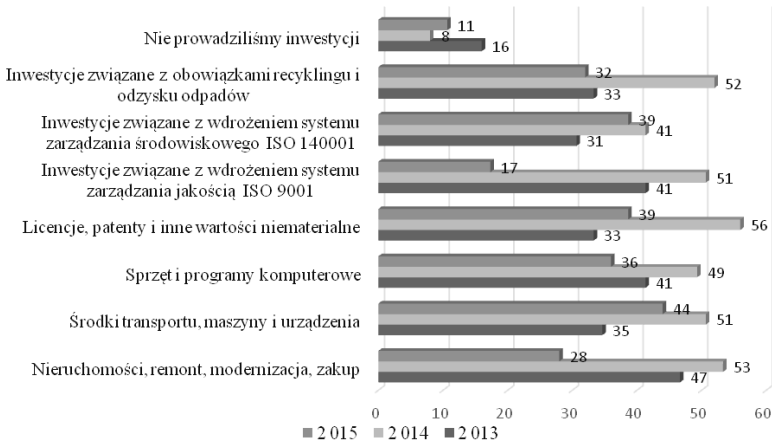
W 2014 roku badane przedsiębiorstwa najczęściej inwestowały w środki transportu, maszyny i urządzenia (59% wskazań), które to inwestycje w roku 2013 były wskazywane na jednym z ostatnich miejsc. Na drugim miejscu (57% wskazań) znalazły się inwestycje związane z recyklingiem i odzyskiem odpadów, co potwierdza wcześniejsze wnioski o konieczności dopasowywania się do regulacji prawnych obowiązujących w tym zakresie. Na trzecim miejscu pod względem częstotliwości wskazań (54%) znalazły się zakupy licencji, patentów i innych wartości niematerialnych oraz inwestycje związane

z wdrażaniem systemu zarządzania jakością ISO 9001. Na kolejnych miejscach wskazano inwestycje w nieruchomości (50% wskazań) oraz inwestycje w sprzęt i programy komputerowe – 49% wskazań. Kolejno wskazano na inwestycje związane z wdrożeniem systemu zarządzania środowiskowego ISO 140001 – 46% wskazań.

W 2015 roku w badanych przedsiębiorstwach zmalała aktywność inwestycyjna w stosunku do wcześniejszych okresów. Najczęściej inwestowały w sprzęt i programy komputerowe – 42% wskazań oraz inwestycje związane z wdrożeniem systemu zarządzania środowiskowego ISO 140001 – 39% wskazań. Na kolejnym miejscu znalazły się środki transportu, maszyny i urządzenia (36% wskazań). Kolejno pod względem częstotliwości (31% wskazań) znalazły się inwestycje związane z recyklingiem i odzyskiem odpadów, co dalej potwierdza wcześniejsze wnioski o konieczności dopasowywania się do regulacji prawnych obowiązujących w tym zakresie. Mniejszą częstotliwość wykazali respondenci w zakresie zakupów licencji, patentów i innych wartości niematerialnych oraz inwestycji związane z nieruchomościami.

Reasumując ten wątek analizy można zauważyć, iż badane przedsiębiorstwa w okresie poddanym ocenie prowadziły inwestycje w wielu obszarach swej działalności. Były to nie tylko typowe inwestycje w maszyny, urządzenia czy nieruchomości, ale także te, które zwiększają poziom ich konkurencyjności (patenty, licencje), mogą pozytywnie kształtować wizerunek, potwierdzać działanie według określonych standardów (standard ISO 9001 czy ISO 140001). To pozytywny przejaw działalności badanych przedsiębiorstw.

W przeprowadzonych badaniach interesujące było także rozpoznanie związków zachodzących między częstotliwością realizacji określonych rodzajów inwestycji a rodzajem prowadzonej działalności przez badane przedsiębiorstwa (rys. 2 - rys.4).

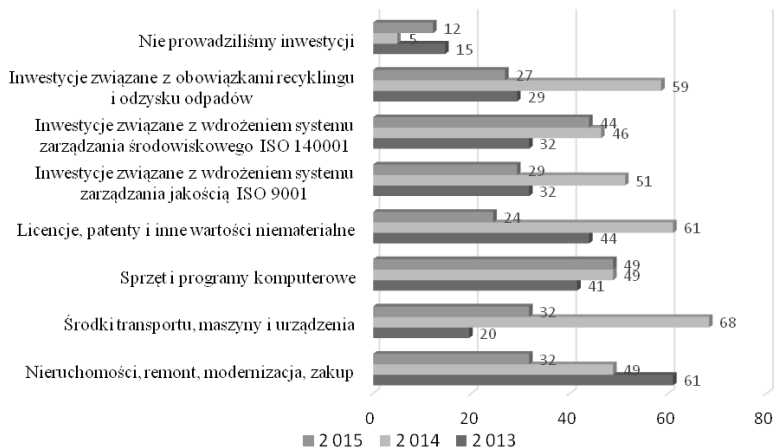

Rysunek 2. Rodzaje inwestycji w przedsiębiorstwach produkcyjnych, w %

Źródło: badania empiryczne Instytutu Zarządzania SGH 2016, n = 75

Warto zwrócić uwagę na fakt, iż w 2013 roku przedsiębiorstwa produkcyjne częściej niż dla ogółu badanych podmiotów, inwestowały w sprzęt i programy komputerowe, inwestycje związane z wdrożeniem systemu zarządzania jakością ISO 9001 oraz inwestycje związane z recyklingiem i odzyskiem odpadów. Z kolei przedsiębiorstwa handlowe częściej niż przeciętnie inwestowały w nieruchomości, licencje i patenty, sprzęt i programy komputerowe, a w przedsiębiorstwach usługowych dominowały inwestycje w zakupy licencji i patentów.

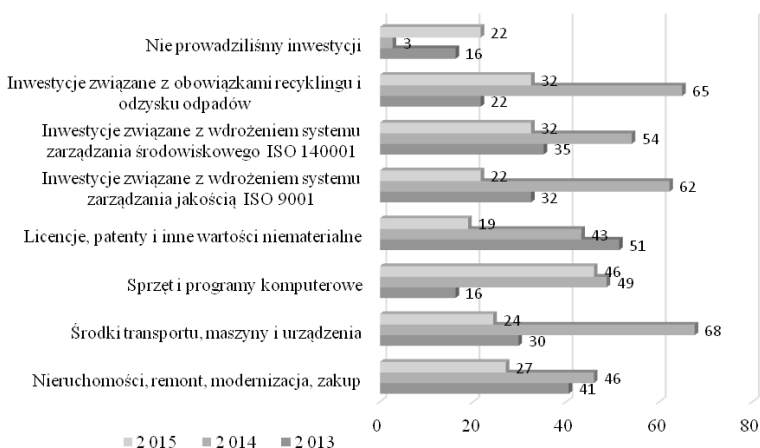
W 2014 roku przedsiębiorstwa produkcyjne częściej niż dla ogółu badanych podmiotów, inwestowały jedynie w zakupy patentów i licencji, w odniesieniu do pozostałych rodzajów inwestycji ich aktywność inwestycyjna była niższa. Z kolei przedsiębiorstwa handlowe częściej niż przeciętnie inwestowały w zakupy środków transportu oraz inwestycje związane z recyklingiem i odzyskiem odpadów, a w przedsiębiorstwach usługowych dominowały inwestycje w zakupy środków transportu oraz inwestycje związane z wdrażaniem standardów ISO 9001 czy ISO 140001.

Rysunek 3. Rodzaje inwestycji w przedsiębiorstwach handlowych, w %

Źródło: badania empiryczne Instytutu Zarządzania SGH 2016, n = 41

Jak wcześniej wspomniano w 2015 roku, w sposób widoczny zmalała aktywność inwestycyjna badanych przedsiębiorstw. W 2015 roku przedsiębiorstwa produkcyjne częściej niż dla ogółu badanych podmiotów, inwestowały jedynie w zakupy środków transportu oraz patentów i licencji. Przedsiębiorstwa handlowe częściej niż przeciętnie inwestowały w zakupy sprzętu i programów komputerowych oraz inwestycje związane z wdrażaniem standardów ISO 140001, a w przedsiębiorstwach usługowych dominowały inwestycje w zakupy sprzętu i programów komputerowych.

Rysunek 4. Rodzaje inwestycji w przedsiębiorstwach usługowych, w %

Źródło: badania empiryczne Instytutu Zarządzania SGH 2016, n = 37

Podsumowując powyższe rozważania można zauważyć, iż aktywność inwestycyjna badanych przedsiębiorstw była dość zróżnicowana w analizowanym okresie, nie zaobserwowano jakichś wyraźnych czy stałych tendencji w tym zakresie. Respondenci realizowali inwestycje o różnorodnym charakterze, z pewnością dostosowując ich rodzaj oraz rozmiar do zmieniających się warunków funkcjonowania. Pozytywny jest także fakt, iż działalność inwestycyjna prowadzona jest w sposób ciągły, co może być odzwierciedleniem świadomości zarządzających czy właścicieli tych firm, iż bez inwestycji nie ma rozwoju przedsiębiorstwa, że sprzyjają one utrzymaniu się przedsiębiorstwa na rynku, a także pomnażaniu korzyści właścicieli [Skowronek-Mielczarek (red), 2016].

4. Efekty inwestycji uzyskiwane w badanych przedsiębiorstwach

Jednym z wątków analizy procesów zarządzania zasobami finansowymi małych i średnich przedsiębiorstw w kontekście zrównoważonego rozwoju było rozpoznanie rodzajów efektów, jakie uzyskano dzięki realizacji inwestycji. Respondenci mogli wskazać trzy najważniejsze efekty osiągnięte w przedsiębiorstwie, z listy zaprezentowanej na rysunku 5.

Jak wynika z zaprezentowanych danych respondenci najczęściej wskazywali, jako efekt realizacji inwestycji zwiększenie przychodów i korzyści właścicieli – poziom wskazań ponad 67%. To naturalnie oczekiwany efekt realizacji projektów inwestycyjnych, przedsiębiorstwa inwestują, by osiągać większe przychody, a tym samym przyczyniać się do pomnażania korzyści właścicieli. Co jest interesujące na drugim miejscu pod względem częstotliwości wskazań wystąpił efekt realizacji inwestycji w postaci większego zadowolenia klientów i partnerów biznesowych – poziom wskazań 63%. Ponieważ potrzeby klientów i dopasowanie oferty przedsiębiorstwa do ich oczekiwań stanowią główny czynnik wpływający na podejmowanie inwestycji przez respondentów, to uzyskiwanie powyższego efektu należy uznać za pozytywne zjawisko.

Podobnie pozytywnie należy ocenić stojące na trzecim miejscu pod względem częstotliwości wskazań zwiększenie poziomu rozpoznawalności przedsiębiorstwa na rynku, jako efektu realizacji inwestycji. Czyli realizowanie inwestycji nie tylko sprzyja zaspokajaniu zgłaszanych potrzeb przez klientów, ale buduje też większą rozpoznawalność rynkową przedsiębiorstwa na rynku, co może w przyszłości skutkować zwiększeniem poziomu uzyskiwanych przychodów, rozszerzaniem kręgu potencjalnych klientów.

Rysunek 5. Efekty inwestycji osiągnięte w badanych przedsiębiorstwach, w %

Źródło: badania empiryczne Instytutu Zarządzania SGH 2016, n = 153

Na kolejnym miejscu pod względem częstotliwości wskazań dokonanych przez respondentów (37% wskazań), jako efekt zrealizowanych inwestycji znalazło się zmniejszenie kosztów działalności przedsiębiorstwa. Szczególnie znaczenie w tym zakresie mają inwestycje zwiększające zdolności wytwórcze, bądź prowadzące do modernizacji posiadanego majątku. Postęp technologiczny, jaki ma miejsce w przypadku maszyn i urządzeń sprzyja zwiększaniu wydajności tych składników majątkowych z jednej strony, z drugiej zaś zwykle obniża zużycie surowców, materiałów, energii, tym samym obniżając koszty działalności przedsiębiorstwa. Dlatego inwestycje tego typu mogą skutkować redukcją kosztów, i zwiększeniem poziomu uzyskiwanego dochodu.

Kolejne efekty osiągnięte poprzez realizację inwestycji w badanych przedsiębiorstwach, miały już mniejsze znaczenie dla respondentów, rozkład odpowiedzi był niższy od 20%. Część z tych efektów wiązała się z realizacją przez badane podmioty inwestycji związanych z szeroko rozumianą ochroną środowiska, działaniami proekologicznymi. Warto zauważyć, iż rozkład odpowiedzi dla ogółu respondentów wskazujących na inwestycje związane z wdrożeniem systemu zarządzania środowiskowego ISO 14001 wahał się w przedziale od 32% w 2013 roku, poprzez 46% w 2014 roku, do 39% w 2015 roku. Podobnie wysoki poziom wskazań dotyczył inwestycji związanych z re-

cyklingiem i odzyskiem odpadów, poziom wskazań 29% w 2013 roku, 57% w 2014 roku, oraz 31% w 2015 roku. Osiągnięte efekty z tych inwestycji to m.in. zmniejszenie poziomu zużycia zasobów naturalnych (wody energii, surowców), zmniejszenie poziomu zanieczyszczenia środowiska, zmniejszenie opłat za korzystanie ze środowiska oraz zwiększenie intensywności działań proekologicznych przedsiębiorstwa.

Z kolei na zwiększenie efektywności i szybkości realizowanych procesów biznesowych, które mogą być związane z wdrażaniem systemu zarządzania jakością wskazało, 15% respondentów. Nieco mniej, bo 14% wskazało na zwiększenie poziomu innowacyjności przedsiębiorstwa. To dość niski poziom uzyskanych odpowiedzi, szczególnie, jeśli chodzi o innowacyjność przedsiębiorstw. Być może, wynika to z faktu, że tego typu efekty realizacji inwestycji kryją się w podanych wcześniej kategoriach, np. unowocześnienie, modernizacja majątku może przyczyniać się do zmian w poziomie innowacyjności. A ponieważ respondenci mogli wskazać tylko trzy główne efekty realizacji inwestycji, to wskazywano na te najbardziej namacalne, mierzalne. Innowacyjność, efektywność i szybkość realizowanych procesów biznesowych może być rezultatem wszystkich tych inwestycji, ale w dłuższym okresie.

Najmniejszą częstotliwością wskazań charakteryzował się efekt inwestycji polegający na zwiększeniu akceptacji działalności przedsiębiorstwa wśród społeczności lokalnych – 5 respondentów. To i tak ciekawy fakt, bowiem w rodzajach inwestycji w ogóle nie występowały kategorie inwestycji w tym zakresie. Podobnie najniższy był poziom wskazań dotyczący uwzględniania w procesach inwestycyjnych oczekiwań społeczności lokalnych. Czyli w zasadzie można sformułować wniosek, iż aspekt społeczny w działalności badanych przedsiębiorstw ma niewielkie znaczenie. Jak należało oczekiwać, kluczową rolę odgrywają kategorie ekonomiczne, finansowe, zyskuje aspekt środowiskowy, ale raczej wynika to z faktu zewnętrznych regulacji prawnych, które narzucają przedsiębiorstwom podejmowanie określonych działań w tym zakresie.

Interesujące zależności w zakresie związków uzyskiwanych efektów realizacji inwestycji z rodzajem prowadzonej działalności przez badane przedsiębiorstwa zaprezentowano w tabeli 1.

Tabela 1. Efekty inwestycji uzyskiwane przez badane przedsiębiorstwa, w %

Rodzaj efektu	Ogółem	Produkcyjne	Handlowe	Usługowe
Większe zadowolenie klientów i partnerów biznesowych	63	63	63	62
Zwiększenie przychodów i korzyści właścicieli	67	71	54	73
Zwiększenie poziomu rozpoznawalności przedsiębiorstwa na rynku	42	47	34	43
Zmniejszenie kosztów działalności	37	35	44	35
Zmniejszenie poziomu zanieczyszczenia środowiska	17	13	27	14
Zmniejszenie poziomu zużycia zasobów naturalnych (wody energii, surowców)	19	17	20	22
Zmniejszenie opłat za korzystanie ze środowiska	14	7	20	24
Zwiększenie intensywności działań proekologicznych przedsiębiorstwa	9	13	5	5
Zwiększenie efektywności i szybkości realizowanych procesów biznesowych	15	13	22	11
Zwiększenie poziomu innowacyjności przedsiębiorstwa	14	19	10	8
Zwiększenie akceptacji działalności przedsiębiorstwa wśród społeczności lokalnych	3	3	2	3

Źródło: badania empiryczne Instytutu Zarządzania SGH 2016, n = 153

Zwiększenie przychodów i korzyści właścicieli, jako efekt realizacji inwestycji częściej niż dla ogółu badanych podmiotów wskazywano w przedsiębiorstwach produkcyjnych i usługowych. Z kolei zwiększenie poziomu rozpoznawalności przedsiębiorstwa na rynku, jako efektu realizacji inwestycji częściej niż dla ogółu respondentów wskazywano w przedsiębiorstwach produkcyjnych. Na co warto zwrócić uwagę, to na fakt, iż na zmniejszenie kosztów działalności częściej niż przeciętnie zwracały uwagę przedsiębiorstwa handlowe, być może poszukują one takich projektów inwestycyjnych, których realizacja może prowadzić do obniżenia kosztów działalności przedsiębiorstwa.

Co jest interesujące, na zmniejszenie poziomu zużycia zasobów naturalnych (wody energii, surowców), częściej niż dla ogółu badanych podmiotów wskazywano w przedsiębiorstwach usługowych. Zmniejszenie poziomu zanieczyszczenia środowiska z kolei wskazywano najczęściej w przedsiębior-

stwach handlowych. Kolejny efekt realizacji inwestycji związany z szeroko rozumianym aspektem środowiskowym, czyli zmniejszenie opłat za korzystanie ze środowiska najczęściej wskazywano w przedsiębiorstwach usługowych.

Podsumowując powyższe rozważania można zauważyć, iż wskazywane efekty uzyskiwane poprzez realizację inwestycji w badanych przedsiębiorstwach mają zdecydowanie charakter ekonomiczno-finansowy. Jeśli chodzi o zróżnicowanie przedsiębiorstw ze względu na rodzaj prowadzonej działalności gospodarczej, to nie zaobserwowano jakiś wyraźnych czy stałych tendencji w tym zakresie. Respondenci realizowali inwestycje, zwykle oczekując osiągnięcia określonych efektów ekonomicznych, częściowo także środowiskowych.

Podsumowanie

Sprawne, skuteczne i efektywne zarządzanie małym i średnim przedsiębiorstwem wymaga także efektywnego zarządzania jego zasobami finansowymi, prowadzeniem w sposób efektywny działalności inwestycyjnej. Jak wynika z przeprowadzonych badań, w małych i średnich przedsiębiorstwach dominują strategie inwestycyjne o charakterze stopniowego rozwoju, powoli zwiększającego ich potencjał. Przedsiębiorstwa te częściej inwestują w aktywa rzeczowe, ale też niematerialne, tworząc sobie niejako bazę do prowadzenia działalności gospodarczej. Z uzyskanych wyników badań wynika także, iż prowadzona przez respondentów działalność inwestycyjna może być lepiej dostosowana do oczekiwań klientów, innych interesariuszy. Mając rozpoznanie uwarunkowań rozwojowych wynikających z otoczenia lokalnego czy regionalnego, zarządzający projektami inwestycyjnymi w małych i średnich przedsiębiorstwach mogą także uwzględniać w nich efekty nie tylko ekonomiczne, ale i związane z ochroną środowiska naturalnego, czy społeczne. W pewien sposób potwierdziły te wnioski wyniki przeprowadzonych badań empirycznych.

Literatura

Janik Bogna. 2014. *Inwestycje finansowe w koncepcji zrównoważonego rozwoju*. Warszawa: Difin.

Jabłoński Adam. 2013. *Modele zrównoważonego biznesu w budowie długoterminowej wartości przedsiębiorstw z uwzględnieniem ich społecznej odpowiedzialności*. Warszawa: Difin.

Leśniak – Łebkowska Grażyna. 2011 *Wpływ zewnętrznych uwarunkowań na realizację zintegrowanej perspektywy zrównoważonego rozwoju przedsiębiorstwa*. Warszawa: Oficyna Wydawnicza SGH.

Mielcarz Paweł, Paszczyk Paweł. 2013. *Analiza projektów inwestycyjnych w procesie tworzenia wartości przedsiębiorstw*, Warszawa: PWN.

Skowronek-Mielczarek Anna (red.). 2016. *Reakcja małych i średnich przedsiębiorstw na kryzys*. Warszawa: CeDeWu.pl.

Sparkes Russell. 2002. *Socially responsible investment – a global revolution*. John Wiley&Sons Ltd.

Skowronek-Mielczarek Anna (red.). 2016. *Zarządzanie małymi i średnimi przedsiębiorstwami w warunkach zrównoważonego rozwoju*. Warszawa: Difin.